

POÉZIA V ČASOPISE SLNIEČKO V ROKOCH 2016 – 2019

Dávid Dziak

Katedra komunikačnej a literárnej výchovy PdF Prešovskej univerzity v Prešove

DZIAK, Dávid: Poetry in *Slniečko Magazine* from 2016 to 2019. In *Philologia*, vol. XXX n°1 (2020): 75–85.

Abstrakt: Na základe bilančných hodnotení knižne vydananej slovenskej poézie pre deti a mládež možno konštatovať (pod)priemernú úroveň súčasnej slovenskej poézie pre deti a mládež. Umelecký mesačník pre žiakov 1. – 5. ročníka základnej školy *Slniečko* je dlhodobo zárukou umeleckej kvality, preto jedným z cieľov štúdie je zistiť, či sa odráža uvedený nepriaznivý stav aj v danom časopise. Štúdia teda analyzuje, interpretuje a hodnotí poéziu pre deti uverejnenú v časopise *Slniečko*, ktorá vychádzala v rozpätí rokov 2016 – 2019.

Kľúčové slová: literatúra pre deti a mládež, poézia pre deti, literárny časopis *Slniečko*, 2016 – 2019

Abstract: On the basis of the overall assessment of publicized Slovak poetry for children and youth, this paper claims that the level of contemporary Slovak poetry for children and youth is (below)average. Since *Slniečko*, a monthly literary magazine for pupils aged 6 – 10, has been a guarantee of artistic quality for a long time, this paper aims to analyse how far the abovementioned negative result is reflected in its publicized works. The paper analyses, interprets and evaluates the poetry for children published in *Slniečko* between 2016 – 2019.

Keywords: literature for children and youth, poetry for children, literary magazine *Slniečko*, 2016 – 2019

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Na základe bilančných hodnotení slovenskej poézie pre deti a mládež, pravidelne publikovaných v časopise *Bibiana: revue o umení pre deti a mládež* (Martin Klimovič a Dávid Dziak, prózu hodnotila Zuzana Stanislavová)

a v prílohe letného dvojčísła časopisu *Knižná revue: mesačník o nových knihách* (Timotea Vráblová hodnotila poéziu aj prózu), možno konštatovať (pod)-priemernú úroveň súčasnej slovenskej poézie pre deti a mládež (Dziak 2020, 10; pozri aj Dziak 2019a; 2019b). Časopis *Slniečko* predstavuje v dejinách slovenskej detskej literatúry ojedinelý spoločensko-kultúrny fenomén. Počas svojej dlhoročnej existencie sa *Slniečko* stalo nielen hegemonom detskej literárno-výtvarnej kultúry, ale aj časopisom, ktorý svojím spôsobom odzrkadľuje vývin celej našej literatúry a spoločnosti 20. a 21. storočia (Sliacky 2017, 4–6).

Časopis *Slniečko* je na Slovensku dlhodobo zárukou umeleckej kvality, v posledných rokoch sa mu kvalitatívne vyrovnával len časopis *Zips*: literárny zábavník, ktorý však po ôsmich ročníkoch (v roku 2018) zanikol.¹ *Slniečko* vychádza desaťkrát do roka (okrem mesiaca júl a august), čiže ide o desať čísel adresovaných žiakom 1. – 5. ročníka základnej školy. *Zips* vychádzal päťkrát do roka a bol určený žiakom 3. – 5. ročníka základnej školy, niektoré texty časopisu však mohli osloviť aj vyššie ročníky (pozri Žilková 2016). Slovenská poézia pre deti a mládež je kvalitatívne a kvantitatívne na slabšej úrovni, pričom ani vydavateľstvá nekompensujú tento nedostatok prekladmi svetovej poézie, čo sa odráža aj v slovenských časopisoch pre deti a mládež.² Tento nedostatok sa v roku 2018 snažil kompenzovať literárny časopis *Vertigo*, primárne orientovaný na poéziu pre dospelého recipienta, a to špeciálnym číslom o detskej poézii. V danom čísle boli uverejnené básne pre deti a mládež tak slovenských, ako aj zahraničných poetov. Avšak išlo o špeciálne, ojedinelé jedno číslo tohto časopisu (pozri Dziak 2020).

METODOLÓGIA

Štúdia voľne nadväzuje na výsledky monografie *Časopisecký fenomén Slniečko v kontexte slovenskej detskej a národnej literárnej kultúry* (Sliacky a kolektív 2017), predovšetkým na kapitolu a výsledky Martina Klimoviča (2017, 29–68), ktorý hodnotil poéziu v časopise *Slniečko* v rokoch 1927 – 2015. Štúdia teda voľne pokračuje v uvedenom výskume, preto jej hlavným výskumným cieľom je analýza, interpretácia a zhodnotenie poézie v časopise *Slniečko* v rokoch 2016 – 2019. V štúdiu uplatňujeme predovšetkým kvalitatívnu metodológiu (podľa Gavoru 2015), hoci na jej začiatku a v závere uvedieme na ilustráciu

¹ Šéfredaktorom *Zipsu* bol literárny vedec a oceňovaný spisovateľ pre deti a mládež Peter Karpinský.

² Výnimkou sú len občianske združenia *Slniečkovo* a *FACE*, ktoré ako viac-menej jediné prinášajú slovenskému detskému čitateľovi kvalitnú prekladovú poéziu.

aj niekoľko štatistických zistení. Výskumnú vzorku štúdie tvorí intencionálne výberový súbor produktov, t. j. poézia v štyridsiatich číslach časopisu Slniečko, ktoré vychádzali v rozmedzí rokov 2016 – 2019. Výskumnými metódami sú literárnoteoretická analýza a interpretácia umeleckých textov, respektíve kvalitatívna obsahová analýza textových produktov, konkrétne poézie. V nadväznosti na spomínané bilančné hodnotenia slovenskej poézie pre deti a mládež sa metódou komparácie objasní aj úroveň kvality časopiseckej poézie Slniečka v porovnaní s úrovňou kvality knižne vydannej poézie pre deti a mládež.³

POÉZIA V ČASOPISE SLNIEČKO V ROKOCH 2016 – 2019

V rokoch 2016 – 2019 v časopise Slniečko⁴ publikovalo básne dovedna 26 slovenských a 5 českých autorov (v preklade Daniela Heviera a Ľubomíra Feldeka). Jednoznačne najviac publikačného priestoru dostal František Rojček (32 básní), druhým najproduktívnejším bol Daniel Hevier (16 básní, z toho 7 bolo súčasťou rozprávky o Pinky Bum na pokračovanie), nasledujú Ján Turan (9), Jana Šimulčíková (7), Milan Rúfus (6), Dagmar Wagnerová (5), Jaroslav Rezník (5), Ľubomír Feldek (4), Miroslav Válek (4), Štefan Moravčík (4), Miroslav Demák (3), Paula Sabolová (3), Tomáš Janovic (3), po dve básne majú Ctibor Štítnický, Ivona Ďuričová, Jiří Žáček, Lubica Kepštová, Mária Ďuričková, Peter Glocko a Zbyňo Džadoň, po jednej básni Elena Čepčková, Ján Navrátil, Josef Brukner, Josef Kainar, Jozef Moravčík Jakubovec, Karel Jaromír Erben, Martin Feldek, Mária Topoľská, Rudolf Matys, Valentín Šefčík a Vanda Vámošová. Najproduktívnejší autori z obdobia 1989 – 2015 (pozri Klimovič 2017, 60) uverejňujú svoje texty aj po roku 2015, výraznejšie meno, ktoré by bolo nositeľom novej poetiky, nepribudlo. Následne zhodnotíme tvorbu uvedených poetov, začneme od autorov s najväčším počtom básní publikovaných v Slniečku, v závere štúdie budú osobitnú skupinu tvoriť preložený autori a posledná skupina bude pozostávať z uverejnených textov už nežijúcich básnikov.

Výborné, originálne, nápadité a vypointované sú takmer všetky básne Františka Rojčka, ktorý do Slniečka v rokoch 2016 – 2019 prispel spomedzi poetov najväčším počtom textov – a veru zaslúžene. Pre slovo a veršovanie má „*mimoriadny / cit*“, jednoducho má to „*v génoch*“. Báseň pod jeho perom „*často rozkvitne*“ tak, ako to tematizuje v texte *Kvety a básne* (roč. 71, 2016/17, č. 3,

³ Pozri vyššie spomínané bilančné hodnotenia detskej tvorby Z. Stanislavovej, T. Vráblovej, M. Klimoviča a D. Dziaka.

⁴ Šéfredaktorom časopisu Slniečko bol do júna 2017 Ondrej Sliacky, následne tento post zaujala Lubica Kepštová (dovtedy zástupkyňa šéfredaktora).

s. 15). Písanie textu a s tým spojený proces tvorenia, ako naznačila už predošlá báseň, sa objavujú vo viacerých jeho textoch, čím zasväčuje detského čitateľa do tajov veršovania. Napríklad v skvelom texte *Zázračná premena* (roč. 71, 2016/17, č. 5, s. 10 – 11) zobrazuje, ako vyzerá báseň, keď mu „šibne“, ale aj keď sa mu chce veršovať. Pritom funkčne využíva hru s formou, pri zlej nálađe sú slová formálne rozhádzané: „*Ignorujem každú normu, / či už obsah a či formu*“, pri dobrej nálađe je báseň formálne zarovnaná: „*Báseň dám hneď do poriadku, / každý verš je v slušnom riadku*“. S formou sa pohráva vo viacerých textoch, napríklad báseň *Kvety a básne* je kaligram v tvare kvetu, originálne sa využíva aj interpunkcia, v *Smutnej básničke o snehuliakovi* čiarky znázorňujú slzy, alebo z bodiek na konci textu *Bodkovaná báseň* vznikne lienka. S formou a interpunkciou súvisia aj jeho jazykové či pravopisné básne (pozri Klimovič 2019), v ktorých napríklad vysvetľuje, ako vzniká vokáľ a mäkčeň: „*Vokáľ zdvihne / hore nohy, / dokáže to / bez predlohy*“ (roč. 71, 2016/17, č. 1, s. 14). Pritom všetkom využíva humor a vtip (*Zebra, Ona a ja, Prázdniny, Básnik planéty* atď.), napríklad v texte *Pyšný vianočný stromček* si na konci deti pomaškrtia na dobrotách vianočného stromčeka, čím ho zbavia bohatstva a pýchy. K zábavnému pólu sa zaraďuje aj cyklus *Zvercirkus* (roč. 71, 2016/17, č. 9, s. 8), pozostávajúci z ôsmich krátkych básničiek, v ktorých autor objasňuje zvieracie prirovnania a frazémy, ktoré sú „*iba drobné fóry, / známe ako – metafory*“. Pre Rojčeka je príznačný aj nový uhol pohľadu na svet a zmena perspektívy nazerania naň, napríklad v básni *Prázdniny* personifikuje prázdniny, ktoré majú dva mesiace práce a desať mesiacov prázdniny. Rojček však vie napísať aj obrazné, metaforické a symbolické texty, ktoré sa vyznačujú jemnocitom a mnohoznačnosťou, majstrovská je báseň *Slnko je šéf* (roč. 71, 2016/17, č. 1, s. 15):

*„Slnko je šéf
nášho sveta –
slnko svieta
a svet lieta.*

*Kontroluje
planéty,
na každú si
posvieti.*

*Do všetkého
vnáša svetlo,
aby sa to
nedoplietlo.“*

Väčšinu básní Daniela Heviera možno zaradiť k zábavnému pólu, veľmi vydatená a vtipná je najmä báseň *Šteniatko* (roč. 70, 2015/16, č. 8, s. 17), v ktorej lyrická hrdinka vyjadruje svoju lásku k nezbednému psovi: „*Nemusíte sa ho báť, / meria meter päťdesiat*“. Komickosť si vyžaduje veľkú dávku kreativity, ktorou Hevier bezpochyby disponuje. Tá sa uňho prejavuje okrem iného aj funkčnou personifikáciou (najmä v originálnej básni *Hladný sneh*) a vytváraním okazionalizmov. Na príležitostných slovách je vystavaný napríklad humor v texte *S cestovnou kanceláriou Hafiturist do sveta* (roč. 70, 2015/16, č. 8, s. 17): Hafrika, Hafstrália, Hafana, Hafajské ostrovy, H. R. Och., Haftomobil. Hevier rád tematizuje aktuálne témy a problémy, pri ktorých využíva súčasný jazyk detí (báseň *Mobily* /roč. 70, 2015/16, č. 7, s. 21/): „*To všetko tá technika, / ako veľmi náš svet vyspel! / Ved' aj decká z kočíka / vedia dávno, čo je displej*“. Báseň *Sklenená guľa* (roč. 70, 2015/16, č. 5, s. 15) je metaforickejšia, zameriava sa na atmosféru zimy: „*To motýle / neustále snežia*“. Zábavný pól je vyvážený tragickejšou básňou s názvom *Zavialo*, v ktorej sa, využívajúc zvukové prostriedky, pracuje s náznakom smrti zajaca. Hevier v danom období obohacuje *Slniečko* aj autorskou rozprávkou o Pinky Bum na pokračovanie, ktorá niekedy obsahuje aj básničku.

Tretím najproduktívnejším autorom analyzovaného štvorročného obdobia je s deviatimi básňami Ján Turan. Ten si udržiava štandard svojej poetiky, pri kreovaní textov kladie dôraz na zvukovú stránku, pri ktorej variuje viacero básnických prostriedkov: nahromadenie istej hlásky, napríklad sykaviek v básni *Dva ryšavé kožušky*, čo pôsobí eufonicky; paronymiu v texte *Apolienka, dievča ako lienka* či onomatopoeje vo vydarenej básničke *Čo sa učia včielky*. Vtipná je synkretická *Nekonečná báseň o slonoch a telefónoch* (roč. 71, 2016/17, č. 7, s. 6 – 7), v ktorej je humor vybudovaný na jazykovej hre s deminutívami a augmentatívami: „*Kto má ako veľké uši, / taký telefón mu sluší. // A tak dostali: / slončeky telefónčeky, / sloníky telefóniky, / slony telefóny, / sloniská telefóniská*“. Prírodnú lyriku veľmi dobre zastupujú texty *Ako hreje slniečko* a *Čo sa učia včielky*, ale nájdu sa aj štandardné neinvenčnejšie básne, ktoré sa tematicky viažu na istý mesiac v roku (*Zajko Dupotajko, Vianoce, Štedrý večer*).

Básne Jany Šimulčíkovej sa vyznačujú jemnosťou detského sveta, v ktorom autorka kladie dôraz na puto rodiny a s tým spojenú príjemnú atmosféru, napríklad čítanie knihy s dedkom v texte *Už alebo objatie* v básni *S babkou* (roč. 71, 2016/17, č. 10, s. 6): „*a tá tma je / zrazu teplá, / ako keby / koláč upiekla*“. Detský svet autorka dotvára hravosťou (báseň *Večer*) a humorom (básne *Strihačka* a *Ojoj!*), pri ktorých nezabúda na pointu. Z „iného súdka“ sú ostatné dva texty, v básni *Slniečko* (roč. 73, 2018/19, č. 7, s. 15) sa poetka pohráva s metaforou, prostredníctvom ktorej variuje motív zapadania slnka: „*U nás má*

slnko / nocľah v mori“, v texte *Z Rozprávka* sa zas pohráva s intertextualitou vo vzťahu k ľudovej rozprávke o perníkovej chalúpke.

Po päť básní v danom období uverejnili v Slniečku Dagmar Wagnerová a Jaroslav Rezník. Z piatich básní Dagmar Wagnerovej je najlepšou báseň *List z internetu* (roč. 73, 2018/19, č. 5, s. 2), ktorá je vypointovaná a vtipná, založená na porovnaní formy listu kedysi a dnes a motíve cestovania: „*Hoci list už prešiel celý svet, / videl z neho iba internet*“. Texty *Tesár* a *Snehobor* (oba roč. 73, 2018/19, č. 5, s. 2) tematizujú zimu, v oboch sa autorka funkčne pohráva s toponymami obcí: tesár, ktorý meria diery v ľade, je z L/Ladomerskej Viesky; alebo: „*Obec Dolná Strehová je v strehu, / v noci im tam napadalo snehu*“, v ktorej autorka vytvára aj vydarený okazionalizmus Snehobor pomenúvajúci snežný pluh. Báseň *Šikana*, vybudovaná na personifikácii, je didaktickejšia, text *Vrabec bezdomovec* je bez pointy. Rezníkov dlhší text *Pod kozúbkom býva teplo* (roč. 70, 2015/16, č. 8, s. 20 – 21) je kreovaný na hravej intertextualite vo vzťahu k tvorbe Jozefa Cígera Hronského, ktorej súčasťou je aj hádanka: „*Viete, kto to napísal? / Kto uhádne, ten nech prvý, / sľa uprostred ihriska, / na dvoch prstoch zapísa!*“. Na humor sa zameriava v básňach *Výbrali sa a Vracali sa*, ktoré majú spoločného kolektívneho hrdinu, štyri mačky. Ostatné dva texty *Rezne moje obľúbené* a *Kto ich má rád* už majú slabšiu pointu.

Štyrmi básňami obohatili Slniečko aj Ľubomír Feldek a Štefan Moravčík. Feldekove štyri básne sú originálne, tri sa tematicky vzťahujú na ročné obdobie, prípadne na mesiac. Texty sa vyznačujú vypointovaním, fantazijnosťou a humorom (básne *Lietajúci dedko*; *Silvestrovská*; *Leto letí*). Výborná je najmä báseň *Leto letí* (roč. 73, 2018/19, č. 10, s. 15), v ktorej sa poet pohráva s propriami osôb: „*A Severín zablúdil? / Ej, never! / Ten si nájde na kompase sever*“. Zábavnosť Feldek vyvážil náročnejším textom *Sloboda otcov – u detí*, ktorá sa týka Nežnej revolúcie. Štyri uverejnené básne Štefana Moravčíka sú tematické, dve sa venujú zimnému ročnému obdobiu, dve Veľkej noci. Vydarený je najmä text *Šibi-ryby*, ktorý je vtipný a vygradovaný. „Zimné“ básne (*O snehu*; *Zababušená báseň*) sa vyznačujú materinskou nehou a láskou vo vzťahu k dieťaťu: „*Keď ma mama / zababuší, / nemám oči / ani uši*“ (roč. 74, 2019/20, č. 4, s. 17).

Tri básne Miroslava Demáka sú taktiež tematické, týkajú sa zimy. Ide o nápadité texty, vydarená je najmä báseň *Keby už tá kukla pukla* (roč. 73, 2018/19, č. 5, s. 15), v ktorej je zamrznutý potok, ľad originálne prirovnávaný ku kukle: „*Ead je ako taká kukla, / tvrdá, studená. / Počas zimy / je v nej bystrá / voda schúlená*“. Podobne ako v názve prvého textu, tak aj v druhom texte s názvom *Nádcha nadchla lekára* sa pracuje s paronymiou a náznakom vtipu, ale v druhej uvedenej básni je nápad nedotiahnutý. Tretia báseň *Bál* je opäť lepšia, pretože sa autor zameril na obraznosť. Rovnako vydarené sú aj tri básne Pauly

Sabolovej (*Blcha v cirkuse, Stavilo sa Kinder vajce, Nahnevaný vietor*), kreované na vtipnej personifikácii, ktorá je funkčná a vystupňovaná: „*Víťaz bude možno iný, / lebo práve zo škrupiny / vyd'obe sa zakrátko / živé žlté kuriatko*“ (roč. 72, 2017/18, č. 8, s. 11).

Tomáš Janovic kvalitatívne obohatil Slniečko predovšetkým dvoma majstrovskými lyricko-epickými skladbami *Jeleňvízor* a *Moje výlety v roku 2000*, ktoré sa vyznačujú precíznou veršovanou technikou, slovnou vynaliezavosťou, jazykovou ekvilibristikou, humorom a aktuálnosťou. *Jeleňvízor* reaguje na závislosť detí od televízie a text *Moje výlety v roku 2000* (roč. 72, 2017/18, č. 8, s. 4 – 5) upozorňuje na ničenie lesov, pričom dané pranierovanie je latentné: „*Kde sú časy, keď sme boli / sokolíci? / Dnes sa chodí v lese ako / po ulici*“ (pozri Kepštová 2017). Jeho tretia báseň *Návšteva galérie* (roč. 72, 2017/18, č. 1, s. 19) intermediálne odkazuje na obraz Ľudovíta Fullu, na ktorom je okrem iného zobrazené aj slnko. Práve s motívom slnka sa Janovic pohráva a v danej básni prostredníctvom hravej komparácie premýšľa, ktoré slnko je krajšie, či to na oblohe, alebo Fullovo, čo v závere premyslene a vtipne rieši: „*Veru áno. Načo zvada? / Maľované nezapadá*“.

Prísľubom do budúcnosti môže byť hudobník Zbyňo Džadoň, ktorému Slniečko publikovalo dve básne (*Ježiš, Noc*) z jeho knižného synkretického debutu *Lara a nebo* (o. z. Slniečkovo, 2017; pozri Stanislavová 2018), pričom básničky sú zhudobnené. Báseň o viere *Ježiš* má premyslenú kompozíciu, výborný rytmus a údernú pointu. Text *Noc* (roč. 72, 2017/18, č. 4, s. 18) pôsobivo konkretizuje detský strach z tmy: „*Nech sú naše noci / plné dobrých postáv, / nechaj v chodbe svietiť, / ešte chvíľu zostaň!*“. Štandardnejšie sú dve básne Ivony Ďuričovej a Ľubice Kepštovej.

Napísať kvalitnú báseň o láske je veľmi náročné, neplatí to však pre Valentína Šefčíka. V básni *Rodina* (roč. 70, 2015/16, č. 9, s. 21) sa pohráva so sémantikou tohto abstraktného slova, ktoré pôvabne personifikuje a prirovnáva: „*Slovíčko sladké. / Med i lep. / Tak chutí, ako spája. / Z horúcej lásky pečie chlieb / a jedia ho vždy dvaja*“. Ako už naznačuje uvedená prvá strofa, Šefčík v danom texte kladie dôraz aj na senzualizmus. V závere s poetickou ľahkosťou variuje frazeologizmus „*všade dobre, doma najlepšie*“ jeho doplnením o motív lásky takto: „*Čo ku nej? Lásku. / Jedine. / Nech prvá stojí v rade. / Ak nájde domov v rodine, / tak nájde / domov všade*“. Škoda, že ide len o jednu jeho publikovanú báseň v danom období, keďže v roku 2015 vydal výbornú zbierku básní *Bola raz jedna láska* (o. z. Slniečkovo; pozri Klimovič 2016).

Tému lásky si vybral aj Ján Navrátil v básni *Mamičkinu pod'* (roč. 72, 2017/18, č. 9, s. 3). V nej prostredníctvom variovania dvojveršia na konci strof, ktoré je vždy výzvou matky k dieťaťu, zobrazuje starostlivú lásku matky k dieťaťu: „*Už pri dverách ma čaká: / Pod', / mamička si ťa zohreje*“.

mošová v podarenom texte *Október* (roč. 72, 2017/18, č. 2, s. 13) esteticky účinne antropomorfizuje mesiac október, z ktorého sa stáva blázon, chalanisko, hráč, pankáč, tulák či rojko, čím autorka zaujímavo zobrazuje jesenné obdobie: „*Chalanisko štrbavý! / Kolená má ako slivky, / od pádov a lopty / nabrali tie správne krivky*“. Báseň Jozefa Moravčíka Jakubovca *Braček na ceste* a báseň Martina Feldeka *Novoročná* sú v porovnaní s ostatnými slabšie.

Svetovú literatúru v danom období zastupujú len piati českí poeti, ktorých básne preložili Daniel Hevier a Lubomír Feldek (spolu šesť textov). Dve výborné zábavné básne má Jiří Žáček. V texte *Dračie trampoty* (roč. 73, 2018/19, č. 3, s. 2) personifikuje hlavy draka, ktoré sa hádajú: „*Je to ťažké, veru tak, / byť tak sedemhlavý drak*“. Humor využíva aj v druhej originálnej básni *Ozvena* (roč. 73, 2018/19, č. 3, s. 2), ktorú taktiež kreuje na personifikácii, vtip spočíva v jedení slabík *Ozvenou*, pri čom autor využíva paronymá: Kamila – Mila, podnos – nos, neborák – rak, semiš – myš, violončelo – čelo. Básnička Josefa Bruknera *Pávie oči* sa zameriava na krásu páva, pričom sa pohráva s jeho očami a chvostom. Na skvelých okazionalizmoch je vybudovaný text Josefa Kainara *Od Ospaliec do Driemotia* (roč. 73, 2018/19, č. 3, s. 3). Proces zaspávania tvorí hravá toponymická cesta vytvorená z príležitostných slov: Ospalce – Driemoty – Zívačky – Búvačky – Polosnové – Búvany. Slniečko uverejnilo aj úryvok epickej ľudovej skladby *Vodník* Karla Jaromíra Erbena. Text Rudolfa Matysa *Čumbulák* zobrazuje detský strach večer v izbe, v texte autor využíva okazionalizmy čumbulák a strašvrece, text má humorný záver.

Slniečko udržuje kvalitu poézie aj výberom básní z tvorby už nežijúcich poetov. Z textov Milana Rúfusa cítiť príklon k folklóru (*Húsky, húsky, pod'te domov, Fašiangy detí*). Pôsobivá je báseň *Zlatá piecka*, v ktorej autor nežne poukazuje na význam slnka, a to prostredníctvom personifikácie a jeho prirovnania k piecke a srdcu oblohy. Text *Na zimnom potoku* (roč. 73, 2018/19, č. 4, s. 2) tvorivo tematizuje proces premeny vody na ľad, klzisko cez funkčnú intertextualitu vo vzťahu k ľudovej rozprávke o Snehulienke: „*A jeho voda ako Snehulienka / v sklenenej truhle / leží zakliata*“. Originálna a vtipná je podarená báseň *Tieň*, v ktorej sa tieň antropomorfizuje a prirovnáva k vernému psovi. Aj v básni *Tma* Rúfus využil personifikáciu, ktorou oživil tmu, čím pôvabne modeluje proces jej vzniku a zániku vo vzťahu k dieťaťu, jeho strachu a spánku.

Štyri básne Miroslava Válka sú o zvieratách, z toho dvakrát ide o báseň *Koník*, pričom v jej druhej verzii je daná báseň rozšírená o jednu záverečnú strofu a významovo dotvorená. V texte autor tvorivo variuje sémantiku slova koník (zvíra, hračka) a jeho rôzne odvodeniny, napríklad koníček sa tu uvádza vo význame malý kôň alebo mláďa koňa, ale aj hobby a okazionalizmus koníček ako deminutívny výsledok gradovania textu. Ostatné dve básne *Trsteniarik* a *Rybárik* (obe roč. 72, 2017/18, č. 1, s. 13) predstavujú vtákov, pričom Válek

podnetne vychádza z ich pomenovania, vďaka čomu rozohrá významovú hru: Trsteniarik: „*Pletie košík v trstí*“; Rybárík: „*Ryby ráta, neporáta*“.

Po dve básne majú v Slniečku sledovaného obdobia uverejnené Ctibor Štítnický, Mária Ďuričková a Peter Glocko. Štítnického nonsensová báseň *Dobrodružstvá s prakom, mrakom, rakom...* (roč. 72, 2017/18, č. 6, s. 22) je kreovaná na paronymách: prak, mrak, tak, rak, drak, vrak, mak, zrak. Druhá básnička *Moreplavec* je už slabšia. Z Ďuričkovej tvorby sa do Slniečka dostala kultová *Zlatá brána* a vydarený vinš pod názvom *Dunajský vinš*, z tvorby Glocka sa uverejnili dve veľmi dobré hádanky. Jednou básňou sa pripomenuli aj Elena Čepčeková a Mária Topoľská.

ZÁVER

V nadväznosti na spomínané bilančné hodnotenia, z ktorých vyplýva záver o (pod)priemernej úrovni slovenskej poézie pre deti, možno konštatovať, že tento nepriaznivý stav, pokiaľ ide o kvalitu, sa výrazne neprejavuje v poézii Slniečka. Časopis Slniečko je teda zárukou umeleckej kvality. Najvýraznejšími súčasnými básnikmi tvoriacimi pre deti sú František Rojček a Daniel Hevier. Čo sa týka spomínanej nízkej kvantity (pôvodnej i prekladovej) poézie pre deti a mládež, tak tento trend sa už odzrkadľuje aj v danom časopise. V porovnaní s výsledkami Martina Klimoviča (2017), najmä s hodnoteným obdobím 1989 – 2015, pretrváva útlm v počte uverejnených básní, t. j. na jedno číslo Slniečka prislúchajú v priemere dve básničky, pričom sa objavujú aj čísla bez poézie (v roku 2018 dvakrát, v roku 2019 až trikrát). Zároveň nastáva aj pokles v počte publikovaných básní, zatiaľ čo v rokoch 2016 – 2018 prislúchalo na ročník v priemere 34 básní, v roku 2019 bol ich počet už len 22.⁵ To odráža kvantitatívny, ale aj kvalitatívny úpadok slovenskej poézie pre deti. O poézii pre mládež ani nemožno hovoriť. Kritický stav pretrváva aj v prekladovej poézii pre deti, dané štvorročné obdobie prinieslo len šesť preložených básní, a to len z českej literatúry (texty prebásnili Ľubomír Feldek a Daniel Hevier), pričom ide o autorov, ktorých básne už boli preložené aj v predošlých rokoch (Jiří Žáček, Josef Brukner, Josef Kainar, Karel Jaromír Erben a Rudolf Matys). Je to priepastný rozdiel v porovnaní s obdobím 1969 – 1989, počas ktorého každá piata básnička v Slniečku bola prekladová. Na uvedené majú vplyv aj slovenské vydavateľstvá, ktoré zriedkavo siahajú po svetovej poézii pre deti. Kvalitu

⁵ Daný trend pokračuje aj v roku 2020, keďže dve čísla z troch obsahujú len po jednej básničke od Reného Mráza, ostatné februárové číslo je bez poézie.

poézie sa snaží Slniečko udržiavať aj výberom básní z tvorby už nežijúcich poetov (Milan Rúfus, Miroslav Válek, Ctibor Štítnický, Mária Ďuričková, Peter Glocko, Elena Čepčeková, Mária Topoľská).

Jedna z Klimovičových (2017, 66) nepriamych výziev sa nenaplnila, slabé zastúpenie textov výborného poeta Valentína Šefčíka do roku 2015 (dovtedy mal uverejnené len tri básne) sa ani po roku 2016, bohužiaľ, nevykompenzovalo, keďže v danom období bola uverejnená len jedna jeho báseň. Klimovičova druhá výzva smerujúca k poézii Viliama Klimáčka z kultovej zbierky *Noha k nohe* (1996) sa taktiež nenaplnila, hoci ako prozaik sa Klimáček v Slniečku sledovaného obdobia objavil. Aj my v nadväznosti na bilančné hodnotenia slovenskej (knižne vydanéj) poézie pre deti za roky 2016 – 2019 vyslovíme niekoľko výziev k doposiaľ neuverejneným autorom v Slniečku: výbornú zbierku pod názvom *Mámenia a preliezačky (Nie tak – ale tak)* (Európa) vydala v roku 2017 Jana Bžochová-Wild, v roku 2019 spomedzi priemeru vyčnieval titul *Aprílová brada a iné švihnuté básne* (Slovart) od Marty Hlušikovej. Svoj výber by mohli z najnovších zbierok ponúknuť aj Jozef Kollár: *Keď ťa chytím, tak ťa zjem!* (Ikar, 2017), Peter Boláček: *ZOologické básNÍČKY I. a II.* (Asociácia Corpus, 2018, 2019), či Vlado Slivka: *Tajomstvá našej ZOO* (Idealist, 2018). Pozornosť je potrebné zamerať aj na pripravované knihy autorov Lenky a Radoslava Šafranovcov, Silvie Kaščákovej a Mirky Ábelovej, ktoré sa javia veľmi perspektívne. Nápaditými básňami prispieval do (už neexistujúceho) časopisu Zips Gabriel Kul'bak, v najnovšej súťaži vydavateľstva Perfekt o najlepšiu pôvodnú (poviedku a) báseň pre deti a mládež zažiarila Zuzana Martišková (zborník *Kapitán Spomienka*, 2019).⁶

Štúdia vznikla v rámci riešenia grantového projektu VEGA 1/0095/18
*Umelecká hodnota, trivialita, brak a gýč v literárnej, výtvarnej
a hudobnej tvorbe pre deti a mládež.*

Literatúra

DZIAK, Dávid. 2019a. „Väčšina splýva až stráca sa (Slovenská poézia pre deti 2017).“
In *Bibiana: revue o umení pre deti a mládež* 26 (3): 18–24.

⁶ Vydavateľstvo Perfekt vyhlásilo aj druhý ročník súťaže o najlepšiu pôvodnú báseň pre deti a mládež, čo predstavuje kvalitatívny impulz pre slovenskú poéziu pre deti a mládež. Snáď to prinesie nové mená mladých autorov (aj do Slniečka) a s tým spojenú aj novú poetiku, keďže kvalitu súčasnej poézie pre deti udržiavajú najmä autori staršej generácie.

- DZIAK, Dávid. 2019b. „Zbierky rozkvitnuté, presadené, napadnuté škodcami, vyschnuté (Slovenská poézia pre deti 2018).“ In *Bibiana: revue o umení pre deti a mládež* 26 (4): 22–29.
- DZIAK, Dávid. 2020. „Dva impulzy pre slovenskú poéziu pre deti.“ In *Knižná revue: mesačník o nových knihách* 30 (1): 10–11.
- GAVORA, Peter. 2015. „Obsahová analýza v pedagogickom výskume: Pohľad na jej súčasné podoby.“ In *Pedagogická orientace* 25 (3): 345–371.
- KEPŠTOVÁ, Ľubica. 2017. „Primúdra múdrosť pre dospelých.“ In *Knižná revue: mesačník o nových knihách* 27 (6): 16–18.
- KLIMOVIČ, Martin. 2016. „Bola raz jedna láska.“ In *Bibiana: revue o umení pre deti a mládež* 23 (3): 67–68.
- KLIMOVIČ, Martin. 2017. Poézia v časopise *Slniečko* v rokoch 1927 – 2015. In *Časopisecký fenomén Slniečko v kontexte slovenskej detskej a národnej literárnej kultúry*, Ondrej Sliacky a kol., 29–68. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- KLIMOVIČ, Martin. 2019. „Sedem písmen teraz vyšlem: R. O. J. Č. E. K. F.“ In *Bibiana: revue o umení pre deti a mládež* 26 (4): 18–21.
- SLIACKY, Ondrej. 2017. Úvodom alebo *Slniečko* nad všetky hviezdy. In *Časopisecký fenomén Slniečko v kontexte slovenskej detskej a národnej literárnej kultúry*, Ondrej Sliacky a kol., 5–7. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- SLIACKY, Ondrej a kol. 2017. *Časopisecký fenomén Slniečko v kontexte slovenskej detskej a národnej literárnej kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- STANISLAVOVÁ, Zuzana. 2018. „Rozprávkové variácie (v pôvodnej tvorbe pre deti a mládež 2017).“ In *Bibiana: revue o umení pre deti a mládež* 25 (3): 1–12.
- ŽILKOVÁ, Marta. 2016. „Detské časopisy na Slovensku.“ In *Tvořivá dramatika: časopis o dramatické výchově, literatuře a divadle pro děti a mládež* 27 (3): 24–30.

Pramene

- Umelecký mesačník pre žiakov 1. – 5. ročníka ZŠ *Slniečko* (roč. 70 – 74, 2015/16 – 2019/20)
- Vertigo špeciál*: časopis o detskej poézii (roč. 6, 2018)
- Literárny zábavník pre dievčatá a chlapcov 3. – 5. ročníka ZŠ *Zips* (roč. 1 – 8, 2010/11 – 2017/18)

Mgr. Dávid Dziak, PhD.
 Katedra komunikačnej a literárnej výchovy
 Pedagogická fakulta
 Prešovská univerzita v Prešove
 Ul. 17. novembra 15
 080 01 Prešov
 david.dziak@unipo.sk